

MÅLNING

I äldre byggnader har alltid snickerier varit målade. Omålat trä var ett fattigdomsbevis och förekom endast i uthus. Färgens uppgift var att underlätta att hålla rent, pryda och ge hemmet en status.

Äldre tiders färgskala utgick från **NATURLIGA PIGMENT**. Engelskt rött, gul-ockra, bränd och obränd sienna (brunt), umbra (grön-brunt) m fl är de billiga jordpigmenten. Dessa kulörer är glada men inte färgsprakande som moderna färger ofta kan vara. De harmonierar dessutom bra med varandra. När man ville vara exklusiv målade man med dyrare pigment som ultramarinblått, cinnober (rött), kromgrönt mm.

OLIKA FÄRGTYPER GER OLIKA RESULTAT

Snickerier målades med **ÄKTA LINOLJEFÄRG** och bör så göras även idag. Färgen strykes på tunnt i flera lager. Skåror i profilerade lister får inte smetas igen (som de lätt gör med moderna tjocka färgtyper - oljealkyden eller latexfärgen).

Fråga Smålands museum om var du kan köpa pigment-bruten linoljefärg och andra mindre vanliga färgtyper.

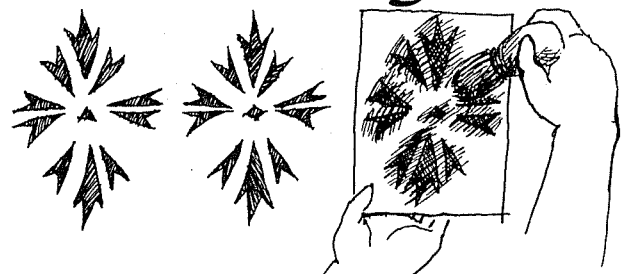
LIMFÄRG består av lim, vatten, krita och pigment. Den är mycket matt färg och har används för **VÄGG- OCH TAK-MÅLNING**. Limfärg går inte att köpa men du kan ganska lätt göra den själv. Möbler behandlades med hartser för att ge en blank och fettavstötande yta. Undvik att använda moderna vattenbaserade lacker. Upptäck de traditionella lackeringsmetoderna eller använd en ofärgad **BIVAX- ELLER ÄGGTEMPERAEMULSION**. Trärena ytor kan också strykas med linolja och terpentin

LÄR DIG LEKA MED ÄLDRE MÅLNINGSTEKNIKER

stänkmålning

Detta är en gammal och enkel målningsteknik. Man stänker på färg i olika kulörer med en björkvisp på väggen. Om du stänker på den ljusaste kulören först så ökar djupet i väggen.

Schablonmålning

Hela väggarna eller endast en dekorativ bård målades med hjälp av en schablon. Så kunde man efterlikna dyrare tapeter.

Skrapa fram de olika färglagren och studera tidigare färgsättningar. Ta efter eller låt dig inspireras till att göra en lika mustig och raffinerad färgsättning som man gjorde förr. Alla snickerier behöver inte vara vita! Gångjärnsbeslag, lås och fönsterbeslag skall målas i samma kulör som dörren respektive fönstret - inte svarta!!

Lästips

Så renoveras torp och gårdar, Ove Hidemark mfl 1982.
Så målade man, Karin Fridell-Anter m fl 1989.
Måla inomhus på gammalt vis, Lena Nessle 1985.
Traditionella färgtyper, Riksantikvarieämbetet 1986.
Den lustfyllda vardagen, Lena Rydin 1991.

Gör din egen äggtempera

1 del ägg
1 del kokt linolja (ej för gammal)
2 delar vatten
Blandas i en flaska och kan förvaras ca en vecka i kylskåp. Pigmentet utöres med emulsionen.

Ytan skall efterborstas flera gånger och torka i ca 3 månader för att ge en hård yta. Den slits vackert och lämpar sig mycket bra för möbelmåleri.

Idag finns **äggoljetempera** för **VÄGGMÅLNING** att köpa. Den är ett bra alternativ till latexfärgen. Den ger en fin färgskala, är genomsläpplig och går bra att tvätta av. För väggmålning kan också **KASEIN- TEMPERA** eller **BIVAXLASYR** användas.

Marmorering - ådring

Att utföra en riktig marmorering eller ådringsmålning kräver stor hantverksskicklighet. Prova att göra en för-enklad marmorering!! Dessa har en tradition i svenskt interiörmåleri i såväl herrgårds- som allmogemiljö.

tapetsering

Under alla tider har olika rumstyper haft olika karaktärer och därmed olika tapetmönster. Det finns gamla tapetmönster i nytryck hos ett flertal tillverkare.

Skall Du tapetsera eller måla om: Passa på att riva bort en bit av tapetlagret för att se hur väggen sett ut. Låt detta inspirera dig i tapet- och färgval.

När Du river bort tapeter: Ta fram de olika tapetlagren genom att lägga en tapetbit i ljummet vatten. Separera de olika lagren ifrån varandra och torka dem på en glatt yta, tex. en kylskåpsdörr. Spara alla gamla tapetbitar och håll reda på i vilken ordning de suttit.

RÅD OM

INTERIÖRER

JUNI
1993

RÅDGIVNINGSBLAD PRODUCERAT AV
LÄNSSTYRELSEN OCH SMÅLANDS MUSEUM

BYGGNADSKULTUR
I KRONOBERG

VARJE TID HAR SINA IDEAL

I äldre tiders hus var det mörkt. Sängar, skåp och bänkar var väggfasta. I enkelstugan bodde hela familjen i ett rum.

På herrgårdar och slott från slutet av 1700-talet kan man se **gustavianska inredningar**. Dessa ljusa och stilrena miljöer med klassicerande detaljer finns senare förenklade i allmogeinredningarna. Rutiga och randiga tyger, bleka skurgolv, ljusa väggar och möblering utmed väggarna är typiska inslag.

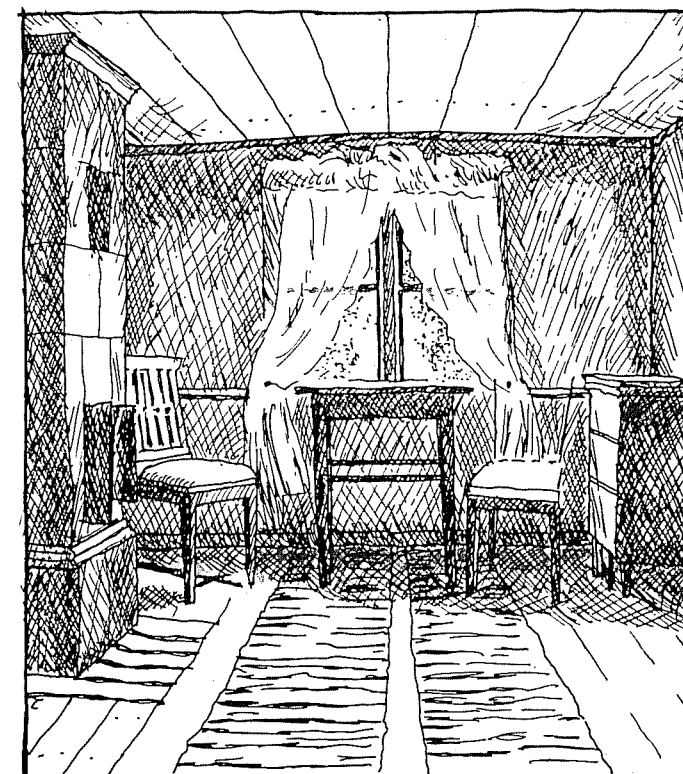
Efter **Karl Johan-epoken** och under industrialismen blev inredningarna tyngre och mörkare.

Kring 1910 kom **jugendstilen**. Ljusa interiörer skapades med stora fönsterformat, möbler i björk och lätta gardiner. Den följdes av **20-talsklassicismen**, en romantisk klassicism, som bl a återknöt till den gustavianska herrgårdstraditionen.

Funktionalismens ideal spreds efter **Stockholmsutställningen 1930**. Inredningarna blev nu ljusare och enklare. Funktionella och praktiska krav stod i centrum och dekorationer ansågs överflödiga.

Skandinaviska arkitekter och formgivare anpassade funktionalismen till våra traditioner och gjorde den mjukare och hemtrevligare än de kontinentala förebilderna. Vid 1950-talets slut är svensk arkitektur och formgivning världsberömd.

Man strävade bl a efter en frihet i möbleringen med praktiska och lätta möbler. **Bruno Mathsson**, en känd möbelarkitekt från Småland, får sitt genombrott med en böjträstol 1936. **Carl Malmsten** är en annan känd möbelformgivare som förnyar allmogetraditionen och är verksam från ca 1915 till 1960-talet.

Rummets stämning skapades av väggar, golv och tak ~ materialval och ytbehandling. Möbler och tavlor underordnades, blev en del av helheten.

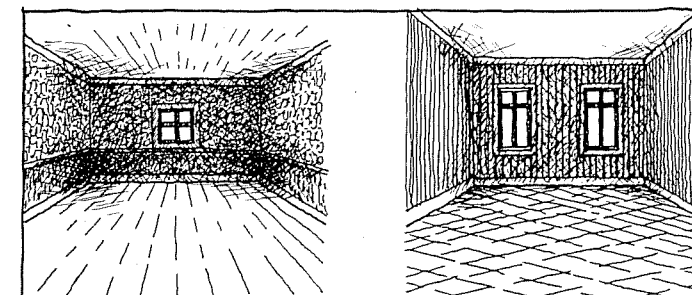
STÄMNING I RUMMEN

Rummets stämning beror mycket på proportionerna dvs **förhållandet mellan rummets höjd, bredd och längd** samt på hur ljuset kommer in i rummet.

Med **färgval** kan vi också påverka rummets karaktär. Ett mörkt tak känns lägre än ett ljust. Kalla färger ger en sval stämning medan varma kulörer kan ge ett norrvänt rum lite värme.

Ingen har inspirerat inredningen i svenska hem så mycket som **Karin och Carl Larsson**. Deras bok **ETT HEM** kom ut år 1899 och blev stilbildande.

De skapade sitt hem med lekfulla och enkla medel som hade rötter i svensk allmogetradition och herrgårdskultur. Idéer fick de också från Art and Craft's rörelsen i England och från Japan.

Rummen är lika stora, men olika höjd, fönster, färger och mönster skapar helt olika karaktär.

Detta blad är skrivet av arkitekterna Järda Blix och Katinka Schartau samt antikvarie Sven Jönsson, juni 1993

VILL DU VETA MER ?

Vänd dig till din kommun,

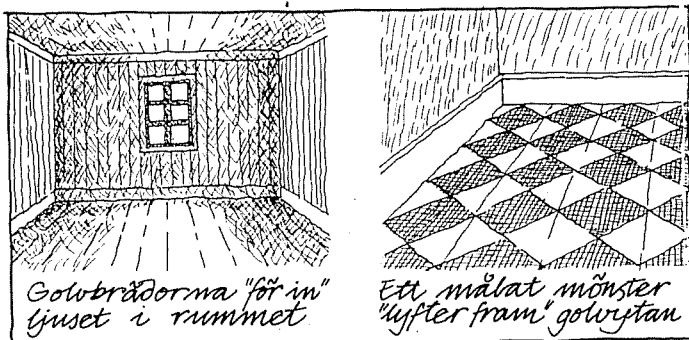
till SMÅLANDS MUSEUM (0470/451 45) eller till LÄNSSTYRELSEN (länsantikvarien eller planenheten.0470/860 00)

KÄNN RUMMETS GRUNDSTÄMNING ~ BYGG VIDARE PÅ DEN

Golv RUMMETS YTOR Väggar

Vad är vackrare än **BRÄDGOLV** av breda plank? Slitage har gett dem en patina och en levande yta som ej bör slitas och lackas bort. Ett skurgolv som är lut- och oljebehandlat är inte svårstädad. Golvet kan också strykas med en bivaxemulsion, som ger en smutsavstötande yta utan att man plastar in golvbrädorna.

Under den gustavianska perioden (sent 1700-tal) blev det modernt med **STENGOLV**. Förebilder var de fina husen och palatsen i Sydeuropa. Man efterliknade stengolv med stenimiterande målning eller enbart genom att måla brädgolvet grått.

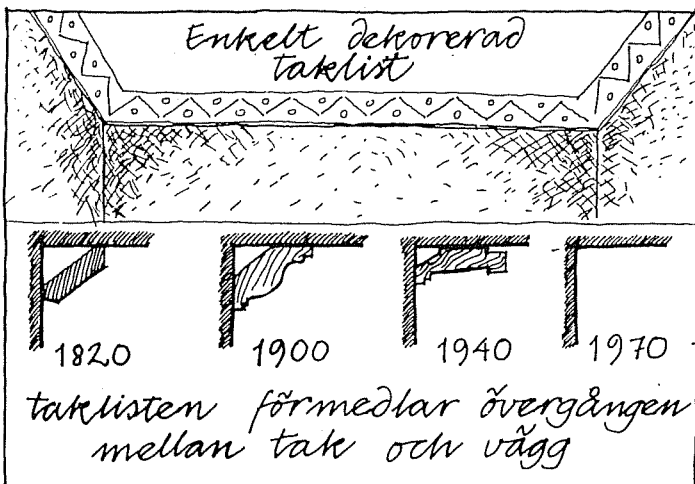
Den första **LINOLEUMMATTAN** - det som i dagligt tal kallats för korkmatta, tillverkades vid sekelskiftet. Äldre linoleummattor i tidstypiska mönster kan renoveras och behållas. Linoleummattor finns att köpa idag och ska bonas några gånger om året för att bli mer lättstädade. Sedan 1970-talet har **PLASTMATTAN** blivit vanlig i hemmiljöer. Den andas inte, slits inte vackert och färgerna har inte samma djup som linoleummattornas.

Tak

Äldre tak består av brädor lika golvets. Tänk på att **TAKBRÄDOR** skall ha samma riktning som golvbrädor. För att inte skräp skulle trilla ner ifrån taket **PAPPSPÄNDE** man dem. Taken, pappan eller brädorna, kritades med ljus och matt färg.

Till allmogekulturen hörde att man dekorationsmålade takbrädorna i t ex salen - finrummet. Om du har synliga takbjälkar: Låt dem vara olackade eller måla dem med äggoljetempera eller linoljefärg.

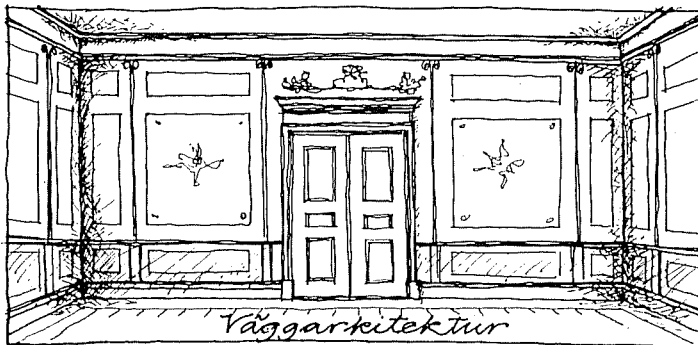
Sök inspiration till interiörmåleri i äldre tiders allmogetraditioner eller svensk herrgårdsinredning ifrån sent 1700-tal.

I äldre tider målades man direkt på timret. Det var ofta fråga om stänkmålning.

Den första **TAPETEN** kunde vara uppklistrade tidningar som målades med limfärg. Ovanpå grundfärgen stöplade man med egentillverkade schabloner. Med industrialismen kom färdigtryckta tapeter, i Småland redan fr o m 1840-talet.

På väggen sattes ofta en **BRÖSTNINGSLIST** i höjd med fönstrets underkarm. Fältet under listen, den bit av väggen som slits hårdast, målades i en avvikande eller mörkare nyans än den övriga väggen.

I nybyggda hus används glasfiberväv som ett alternativ till tapeter. Undvik detta eftersom vävstrukturen ger en ojämn yta som bla försämrar färgåtergivningen. Om Du av tekniska skäl ändå vill använda glasfiberväv- använd då en **slät väv**.

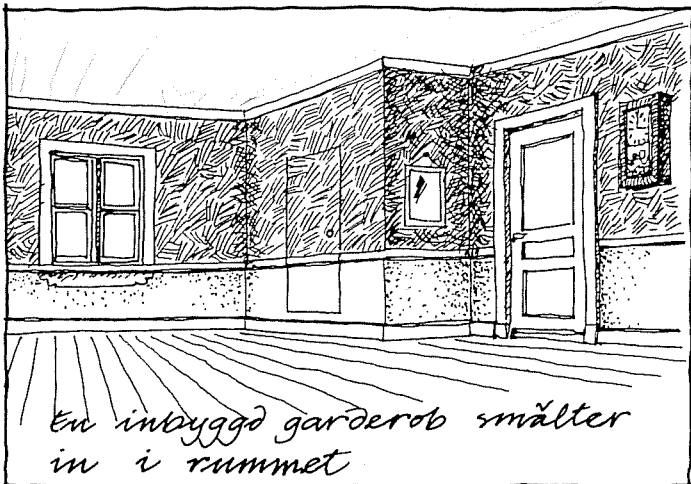
Räta inte upp sneda väggar! - De är en del av den svårdefinierbara charmen i ett äldre hus.

Dörrar

Dörrar målades förr i mustiga färger som harmonierade med eller stod i kontrast till väggfärgen. Engelskt rött, grått eller gul-ockra var vanliga kulörer.

Spegeldörrars utformning varierar med stilidealen. Därför är en **ORIGINALDÖRR** en viktig del av husets historia. Har någon dörr ersatts med en modernare kan du specialbeställa en som liknar originalet eller köpa en gammal dörr.

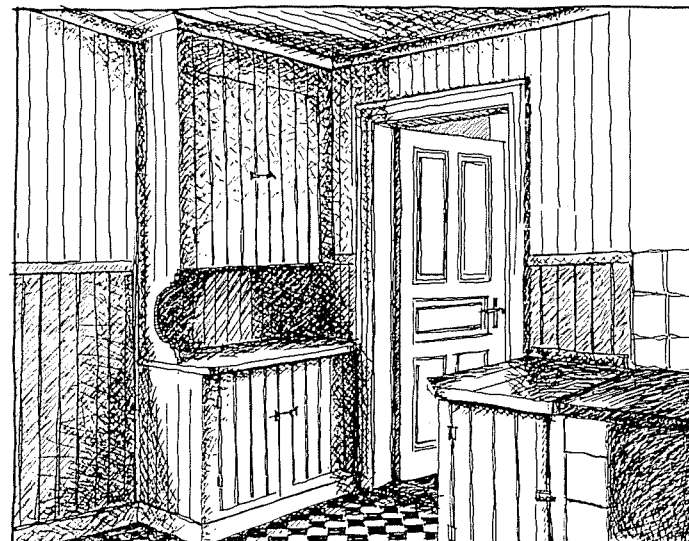
En dörr till ett fint rum kunde få ett stort format och en rikt utformad **DÖRRROMFATTNING**. På så vis markerade man rummets värde. Dörrar till garderober och i lägen som störde symmetrin, gjordes däremot så osynliga som möjligt.

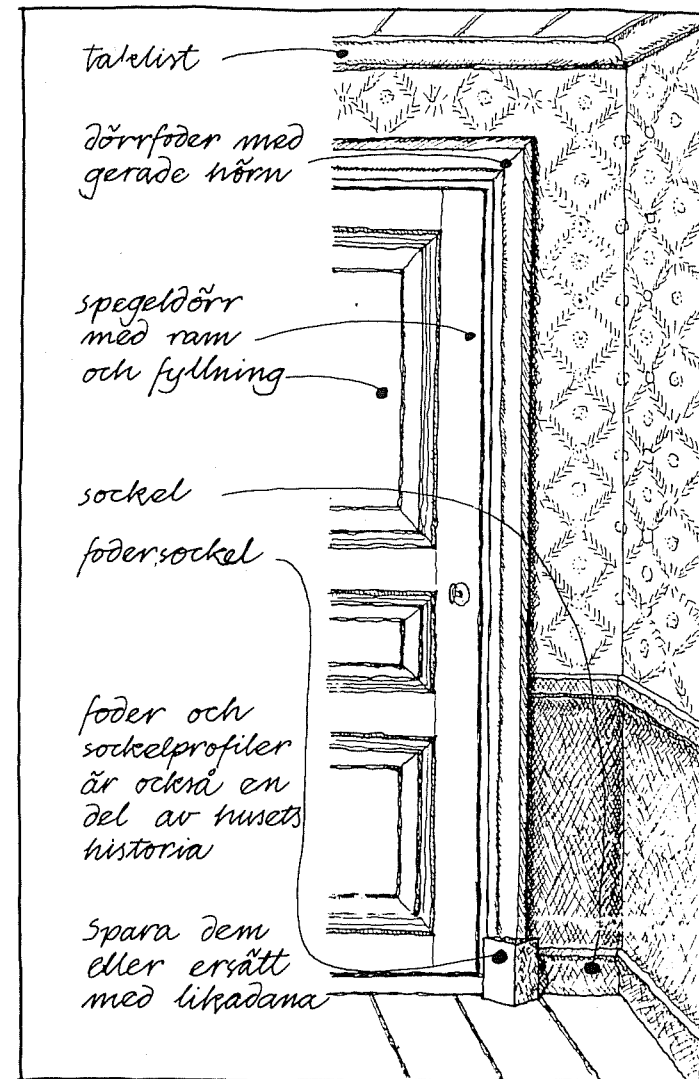
SNICKERIER

Riv inte ut en äldre **KÖKSINREDNING** och vedspis bara för att få plats med ett modernt standardkök. Du kan komplettera den befintliga inredningen med nyttverkade skåp i samma utförande som det ursprungliga köket. Om du verkligen behöver riva ut stora delar av det äldre köket kan det i alla fall vara en god idé att specialbeställa köksnickerier. Du kan då få skåp ända upp till taket och ta tillvara de udda mätten i ditt kök.

PÄRLSPONTPANEL blev vanligt under senare delen av 1800-talet och var populärt fram till 1930-talet. Behåll pärlsponten och komplettera med ny vid behov när du renoverar. Måla den med äkta linoljefärg eller äggoljetempera. OBS! skilj på fasspont och pärlspont.

Äldre kökskåp var rejält gjorda (tom 50-talet). Spara och använd de tidstypiska kökskåpen!

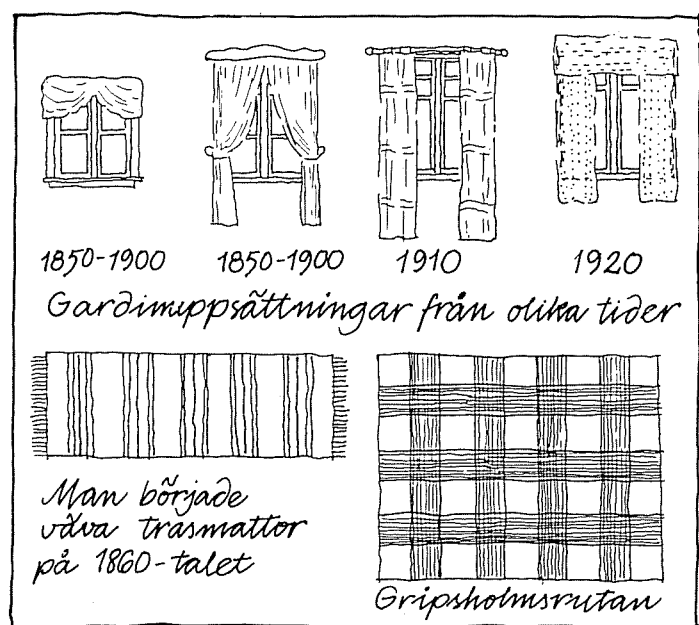
MÖBLER OCH TEXTILIER

Dina **MÖBLER** skall fungera för dina behov och din livsstil samtidigt som de ska anpassas till rummets förutsättningar. En blandning av gammalt och nytt är ofta charmigt. Välj de möbler du tycker om men tänk på att skalan skall passa till huset.

Gamla **INREDNINGSLÖSNINGAR** som är praktiska kan användas än idag. T ex slagbordet som står ihopfällt vid ett fönster för att fällas ut vid behov. Kistan - en förvaringsmöbel som det går att sitta på. Hörnskåpet - ett bra sätt att utnyttja ett hörn på och som samtidigt formar rummet.

Att hos en snickare låta tillverka en möbel för en speciell plats i rummet kan löna sig.

När du väljer **TEXTILIER**, sök då också efter idéer från historien. Bor du i ett jugendhus kan hitta du hitta mönster i nytryck från denna tid. "Gripsholmsrutan" är ett klassiskt herrgårdsmönster som funnits sedan rokokon. Det användes vid nyinredningen av Gripsholms slott 1781 - därav namnet.

GÖR RUMMENS YTOR LEVANDE
Välj behandling som slits vackert